

Schriftlezing: 2 Koningen 14:23-29; Jona 1

Tekst: Jona 1

Baflo

Ps. 81:1,2,3,4

Ps. 81:6,7,8,9

Gez. 33:1,2

Ps. 107:8,9,10

Ps. 66:1,2,7

Sauwerd

Ps. 81:1,2,3,4

Gez. 33:1,2

Ps. 107:8,9,10

Gez. 179b

Ps. 66:1,2,7

Gehouden te: Baflo, 25-09-11 (9.30 u.)
                          Sauwerd, 25-09-11 (14.15 u.)

Thema: Jona wil weg van zijn opdracht, maar de HEER doet wat Hij wil.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Spannend verhaal

Jona is meer dan een spannend verhaal. Ik bedoel het bijbelboek met die naam. Hier is wel een echte, goede verteller aan het woord. Iemand die zijn verhaal goed weet op te bouwen. Allerlei verteltechnieken beheerst hij.

En het is een spannend geheel geworden. Je zou dat nog meer ontdekken als je het verhaal van Jona echt voor het eerst hoorde en las. Wij kennen het verhaal, weten wat er gebeurt en hoe het afloopt. Dan is het niet zo spannend meer.

Jona in de walvis. Daar hebben heel wat mensen wel eens over gehoord. 'Toen Jonas in de wallevis zat, van je een, twee, drie.' En als iemand gejonast wordt, dan wordt hij aan armen en benen heen en weer geslingerd. En misschien in het zwembad gegooid.

Kortom, het is een aardig bekende geschiedenis, een spannend verhaal. Een drama kun je het wel noemen.

Toch, Jona is meer dan een spannend verhaal. Het staat in de Bijbel. En het is daarom zonder meer een verhaal met een boodschap. Voor het volk Israël in eerste instantie, de eerste hoorders en lezers van deze vertelling. Voor de volken rondom Israël, met hun gewelddadige en machtsbeluste steden à la Nineve.

Maar net zo goed ook voor ons, bijbellezers in het jaar 2011 na de geboorte van Christus. Dat is 1978 jaar na de opstanding van hem, die drie dagen en drie nachten in het graf is geweest. Christus noemt dat zelf het 'teken van Jona', dat hij aan zijn ongelovige generatiegenoten geeft.

Naar die boodschap van Jona als boek en als profeet willen we op zoek gaan in een paar preken.

Ik wil in elk geval proberen de link te leggen naar het thema voor de startavond van komende donderdag en van het komende huisbezoek seizoen: 'Van binnen naar buiten'. Hoe dragen wij de boodschap van God en het evangelie van Jezus Christus naar buiten toe uit?

Dus wat wil de Heilige Geest ons zeggen en leren in dit verhaal over Jona en diens opdracht om naar Nineve te gaan, en hoe hij met die opdracht en met de HEER zelf omgaat. Het kan – u begrijpt dat – niet allemaal in één preek gestopt worden. Vandaar mijn voornemen om een korte serie preken te houden over dit korte bijbelboek. Deo Volente, zo de Heer wil.

Vanmorgen / vanmiddag dus Jona 1.

Ik formuleer de boodschap, zoals u die al op de beamer hebt dien staan:

Jona wil weg van zijn opdracht, maar de HEER doet wat Hij wil.

2. Jona's opdracht

Het bijbelboek Jona begint tamelijk abrupt.

"Eens richtte de HEER zich tot Jona, de zoon van Amittai:..."

Op deze manier beginnen vertellingen vaker. Niet alleen sprookjes, maar ook waargebeurde verhalen. Jona krijgt geen nadere introductie. Er wordt niets verteld over zijn roeping tot profeet, zoals bij voorbeeld bij Jesaja en Jeremia wel.

Maar Jona is wel 'profeet van de HEER'. Zo wordt hij aangeduid in 2 Koningen 14:25. In dat bijbelgedeelte lezen we iets meer over hem.

Jona komt uit Gat-Hachefer, een stad op het grondgebied van Zebulon, in het Noorden van Israël dus. Hij leeft en profeteert in de tijd van Jerobeam II, koning van het Tienstammenrijk. Dat is in de achtste eeuw voor de geboorte van Christus, rond het jaar 775 voor Christus.

Dat is een relatief rustige en welvarende periode voor dat Noordelijke koninkrijk. De dreiging van Assyrië is niet zo sterk, zodat Jerobeam de grenzen van zijn rijk behoorlijk versterken kan. Misschien is dat wel een gevolg van Jona's prediking in Nineve. Wie zal het zeggen?

Jona heeft ongetwijfeld meer woorden van de HEER moeten doorgeven dan we hier van hem lezen in 2 Koningen 14 en in het bijbelboek dat zijn naam draagt.

Dat is per saldo ook maar heel weinig:

"Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd." (Jona 3:4) Dat is het enige inhoudelijk dat we van Jona's prediking horen.

En zelfs dat horen we niet in de opdracht die de HEER aan Jona geeft. Hij zegt:

"Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen, want het kwaad dat ze daar doen is ten hemel schreiend." (Jona 1:2)

God zegt niet hoe Jona dat moet doen of wat hij precies moet zeggen. Dat zal de Heilige Geest ter plekke wel duidelijk maken, mogen we aannemen.

Het gaat nu eerst om Gods opdracht zelf en hoe Jona daarmee omgaat.

Jona is best een actieve profeet, denk ik. Hij hoort de opdracht van de HEER en komt direct in beweging. Hij blijft niet veilig bij zijn vrouw thuis in Gat-Hachefer, rustig in een hoekje. Hij pakt zijn koffers, maakt zich gereed... maar gaat precies de andere kant op dan de HEER heeft gezegd.

Niet over land naar Nineve, maar naar Tarsis over zee.

Tarsis, dat is voor de mensen in Israël toen, zo ongeveer het eind van de wereld. In hun beleving kon je nauwelijks verder in westelijke richting. Waar het precies lag,

weten we niet. Misschien in Spanje of ergens in Noord-Afrika. Het is voor de Israëliet in elk geval Verweggistan.

Daar wil Jona heen. *"Weg van de HEER!"*

Dat staat er twee keer in vers 3, heel nadrukkelijk. Jona wil weg van de HEER en gaat weg van de HEER.

Dat is vooral geestelijk zo, want Jona lust deze opdracht van God niet. Hier heeft hij geen zin in en hij vlucht ervoor weg.

'Weg van de HEER'.

Nee, Jona denkt echt niet dat de HEER een lokale landsgod is, die het alleen te zeggen heeft binnen de grenzen van Israël in dit geval. En dat je zijn gezag kwijt bent, als je de grens over gaat en in het buitenland komt of het zeegat kiest. De heidenvolken rondom vereren zulke lokale goden, die aan hun eigen volk verbonden zijn. In Israël bestond dat gevaar ook, vooral rond de erediensten in de heiligdommen van Dan en Betel.

Jona weet heel goed dat de HEER de God van hemel, zee en aarde is. Zegt hij straks zelf tegen de zeelieden.

De profeet zet ook niet zijn geloof overboord, maar hij denkt aan zijn opdracht te kunnen ontsnappen door naar Tarsis te vluchten, naar het einde van de wereld. 'Hoef ik tenminste niet naar Nineve,' heeft hij gedacht. En het heeft hem geestelijk in slaap gesust. Hoewel...

'Weg van de HEER' is dus: weg van de opdracht van de HEER.

Door weg te vluchten gedraagt Jona zich als een dienstweigeraar.

"Weg, weg, weg!

Jona reist weg van de HEER.

Weg, weg, weg!

Hij legt Gods opdrachten neer.

Weg, weg, weg!

Wanneer toch zien we hem weer?

(exclamatie:) Jona, waar ga je toe?"

God de HEER weet het precies. Hij laat Jona en diens opdracht niet los en weet hem te vinden. Is Hij niet de God van de hemel, de God die de zee en het land heeft gemaakt?

Ik denk even aan de woorden uit Psalm 139:

*"Al verhief ik mij op de vleugels van de dageraad,
al ging ik wonen voorbij de verste zee,*

*ook daar zou uw hand mij leiden,
zou uw rechterhand mij vasthouden." (Ps. 139:9,10)*

Het bijbelverhaal van Jona legt grote nadruk op de opperheerschappij van God, ook wat de schepping en de natuur betreft. Zelfs de heidense zeelieden raken daarvan gaandeweg onder de indruk. Meer nog dan de vrome Jona in de praktijk. Het kan verkeren.....

3. De orthodoxe Jona

Vrome Jona? Hoezo?

Dat beeld hebben we niet bepaald van de profeet. We zongen:

*"Jona heeft God wel verstaan,
maar hij stoort er zich niet aan.
Jona gaat heel eigenwijs
met een grote boot op reis." (Gez. 33:1)*

Toch, Jona is profeet. Hij kent de HEER, staat in dienst van God en moet zijn woorden doorgeven. Dan kan je niet zomaar wat dingen roepen over God. Hij moet bij het woord van de HEER blijven. Wij zouden zeggen: Jona is orthodox in de leer van de HEER.

Hoor maar wat hij – boven de storm uitschreeuwend – tegen de zeelui zegt en belijdt:

"Ik ben een Hebreër en ik vereer de HEER, de God van de hemel, de God die de zee en het land gemaakt heeft." (Jona 1:9)

Dat is de HEER inderdaad, de God van de hemel, de God die de zee en het land gemaakt heeft. Mooi gezegd, Jona! Mooie belijdenis! Geheel orthodox.

Het klinkt nog een beetje trots ook en eigenwijs. Hij verheft zich tegen de schipper en de matrozen. "Ik vereer de HEER, de God van de hemel..."

Met dat accent uitgesproken klinkt er in door: Jullie vereren je eigen lokale goden. Jullie roepen die goden en godjes maar aan.

Dat hebben die mannen inderdaad gedaan, toen de zee wild werd en het schip dreigde te breken. Omdat de HEER een geweldige storm op de zee smeedt.

En de schipper heeft het tegen Jona ook gezegd, toen hij hem met een por in zijn zij wakker maakte:

"Wat lig jij hier te slapen! Sta op, roep je God aan! Misschien dat hij zich om ons bekommert, zodat we niet vergaan." (Jona 1:6)

Maar Jona's keurige belijdenis wordt niet gestaafd door zijn leven en zijn gedrag. Hij is eigenwijs, ongehoorzaam en keert zich af van de opdracht die God hem heeft gegeven. "Naar Nineve? Ik niet. Ik ga de andere kant op. Ik vlucht voor de HEER."

Jona heeft dat kennelijk ook tegen de zeelui gezegd. Die zijn zeer verbaasd en worden nog banger dan ze al waren. En ze kunnen er met hun zeemanspet niet bij.

"Hoe heb je dat kunnen doen?"

De heidense zeelui hebben meer begrip van het onbehoorlijke van Jona's gedrag dan de profeet zelf. Vreemd eigenlijk, vooral van de kant van Jona.

"Ik vereer de God die de zee en het land gemaakt heeft." O ja? Laat je dat dan ook zien in je handelwijze?

Jona is verschrikkelijk inconsequent. De zeelui prikken daar – ondanks hun stijgende angst – doorheen.

Als we op dit punt proberen een lijn te trekken naar geloof en leven van ons als christenen vandaag, dan dringt deze vraag zich op: Zijn de houding en het gedrag van Jona niet heel herkenbaar voor ons als gelovigen?

We kennen God de HEER. We horen zijn woord, we belijden dat ook wij geroepen zijn als profeten – delend in de zalving van Christus; zondag 12, vr/antw. 32. Geroepen om als profeet de naam van Christus te belijden. We zijn bijbelvast en orthodox in de leer, niet minder dan Jona. We kunnen op zijn tijd vast mooie woorden spreken over het geloof, over de Bijbel, over de Heer Jezus Christus. (Hoewel dat blijkbaar ook niet onze sterkste kant is als gemeente...)

Maar hoe zit het met onze daadwerkelijke gehoorzaamheid, als het gaat om de opdrachten die de HEER aan ons geeft?

O nee, Baflo, Warffum en Pieterburen zijn geen Nineve. Daarbij mag je eerder denken aan onze brede samenleving en cultuur, met zijn machtsuitingen en gewelddadigheid. Die ook naar de hemel toe roepen.

Is Jona in dat kader bekeken niet veel herkenbaarder en dichterbij dan wij willen toegeven?

Van binnen naar buiten? Oké, maar dan wel met leer én leven, samen als gelovigen uit één stuk.

4. Ontzag van zeelui

In het begin van de preek zei ik al, dat het bijbelboek Jona het werk is van een heel goede verteller / verhalenschrijver. (Waarbij de inspiratie door de Heilige Geest uiteraard een doorslaggevende rol speelt. Zo geloven we vast.)

Hij bouwt zijn verhaal zorgvuldig op. Er zit ontwikkeling in het verhaal. Kijk maar, de zee wordt steeds onstuimiger. Dat doet de HEER. Hij heeft een storm op de zee geworpen die al maar in kracht en onstuimigheid toeneemt.

Steeds groter wordt ook de angst van de zeelieden en hun respect voor de macht van de God van de hemel. Hoor maar.

- Vs. 5: de zeelieden werden bang.

- Vs. 10: *"De mannen werden doodsbang, en toen ze van hem hoorden dat hij was weggevlucht van de HEER, zeiden ze tegen hem: 'Hoe heb je dat kunnen doen?'"*

- Vs. 16: *"De mannen werden vervuld met bang ontzag voor de HEER."*

Bang – doodsbang – vervuld met bang ontzag voor de HEER. Een duidelijke climax in het verhaal. Het ontzag voor die God, die de zee en het land gemaakt heeft, neemt alleen maar toen, naarmate ze in benauwdheid geraken.

Je krijgt als lezer en hoorder hoe langer hoe meer sympathie voor die heidense zeelieden. Zij roepen in hun diepste nood tot de HEER. Dat zien we Jona hier niet doen. Hij roept pas tot God om redding, als hij in zee plonst en wegzinkt in het 'waterdodenrijk'. Als hij wordt opgevangen door de grote vis, die de HEER als een onderzeese reddingboot al naar de plek des onheils had gedirigeerd. Het begin van hoofdstuk 2 van Jona.

De zeelieden krijgen het door: de HEER, de God van hemel, zee en land doet wat Hij wil. Zij combineren de woorden van Jona met wat ze meemaken aan orkaankracht en woeste zeegang.

Ze komen tot deze erkenning, die een uiting is van diep respect voor Jona's God:

"Ach HEER, laat ons toch niet vergaan als wij het leven van deze man opofferen. Reken het ons niet aan als hier een onschuldige sterft. U bent de HEER, al wat u wilt dat doet u!" (vs. 14)

En de mannen brachten de HEER een offer en deden hem geloven. Zo vertelt de Bijbel.

Dat is heel wat meer dan we Jona zien doen. Het zal bij die heidense zeelui ook niet allemaal zuiver op de graat geweest zijn wat hun denken betreft. Heidens denken ben je niet zomaar kwijt.

Maar toch, op hun manier hebben zij de HEER leren kennen als de Almachtige God, die doet wat Hij wil. Een voorbeeld voor Jona, voor de Israëlieten van toen, vooral zij die last hebben van nationalistische gevoelens en die Gods genade niet gunnen aan andere volken, laat staan de vijanden.

De profeet wordt overboord gejonast. Dat doen de zeelui niet graag. Zij hebben alles gedaan om zijn leven te behouden. Met man en macht hebben ze geprobeerd het schip naar land te roeien. Wat een respect toonden ze ook hier voor deze vreemde varens-gast.

Maar de kunnen niet anders, op Jona's eigen woord: 'Smijt mij maar in zee, dan zal de zee u met rust laten.'

Ook hier geldt voor de zeelui: *"U bent de HEER, al wat u wilt dat doet u."*

Dat zal in het vervolg van het verhaal ook duidelijk blijken. Ook Jona moet dat leren. En wij niet minder.

Ik probeer samen te vatten wat wij uit dit hoofdstuk leren:

- a. Gods woorden en opdrachten zijn nogal eens tegendraads voor ons. Wij vluchten er soms voor weg.
- b. De HEER maakt zijn opperheerschappij duidelijk en brengt heidense zeelui tot erkenning van zijn macht. En, verdraaid, Hij gebruikt Jona daar ook nog bij, ondanks zijn eigenwijze vluchtgedrag.
- c. God is bij machte om met onze kromme woorden en ons kromme gedrag een rechte slag te slaan en te bereiken wat Hij wil en wie Hij wil.

Inderdaad, Jona wil weg van zijn opdracht, maar de HEER doet wat Hij wil.

Amen.